

2021

Kestävästi yhdessä

Kulttuuriperintö ja
matkailu Suomen
menestystekijöinä

Museovirasto

Ilmastonmuutos ja koronapandemia
ovat vauhdittaneet lähellä
sijaitsevan kulttuuriperinnön ja
kulttuuriympäristöjen nousua
matkailuvalteiksi. Ne voivat toimia
voimavaroina, joiden vastuullisella
hyödyntämisellä matkailussa voidaan
tukea sekä niiden säilymistä
että matkailutoimialan kestävää
kasvua Suomessa.

Kulttuurimatkailun vahvistaminen esimerkiksi maailmanperintökohteita hyödyntämällä on yksi pääministeri Sanna Marinin hallituksen tavoitteista. Hallituksen ja Suomen matkailustrategian tavoitteena on matkailutoimialan kestävä kasvu, joka tukee hallituksen talouspoliittista päämäärää hyvinvoinnin lisääntymisestä. Kulttuurimatkailun edistäminen tukee osaltaan hallitusohjelman ja opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan tavoitteita lisätä luovien alojen työpaikkoja.

Kulttuuripolitiikan eri sektoreiden strategiat ja ohjelmat nostavat esille kulttuurimatkailun kestävän ja vastuullisen kehittämisen. Kansallinen maailmanperintöstrategia 2015–2025 sekä Museopoliittinen ohjelma 2030 nostavat esiin maailmanperintökohteiden ja museoiden mahdollisuudet matkailun kehittämisessä. Vuoden 2020 lopussa päättyneen Kulttuuriympäristöstrategian (2014–2020) mukaan kulttuuriympäristön kokonaisvaltainen ylläpito tukee alueen omiin vahvuuksiin perustuvaa kehittämistä, esimerkiksi matkailua, ja on kestävän matkailun näkökulmasta tärkeää.

Kestävä toimintatapa perustuu monenkeskiseen yhteistyöhön. Tulevaisuudessa yhteistyötä ja sen myötä kestävää kulttuurimatkailua voidaan tukea lujittamalla kansallista koordinointia kulttuuriperinnön, matkailun ja muiden relevanttien asiantuntijaorganisaatioiden yhteistyöllä sekä tukemalla monialaisten yhteistyöverkostojen kehittämistä paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti.

Kansainvälisessä yhteistyössä katse kiinnittyy erityisesti Euroopan neuvoston kulttuurireittitoimintaan, jossa Museovirastolla voisi tulevaisuudessa olla aiempaa vahvempi rooli. Kulttuurireittitoiminta ja sitä ohjaava kulttuurireittejä koskeva laajennettu osittaissopimus perustuvat Euroopan neuvoston kulttuuri- ja kulttuuriperintösopimukseen.

Seurasaaren juhannuskokko 2018. Kuva: Topi Leikas / Museovirasto

Kulttuuriperintö matkailun voimavarana

Kulttuuriperintö on elävä ja kaikkia ympäröivä välttämätön voimavara. Suomessa on yli 300 ammatillisesti hoidettua museokohdetta, satoja ei-ammattillisia museoja, seitsemän maailmanperintökohdetta, yli 1200 valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä, 156 valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta, viisi valtakunnallista ja kaksi maakunnallista maisemanhoitoaluetta, kymmenen kansallista kaupunkipuistoa sekä lukemattomia eläviä perinteitä, joista Museoviraston ylläpitämään elävän perinnön wikiluetteloon¹ on tallennettu yli 170. Kulttuuriperintöä löytyy niin veden alta, arkimaisemista kuin digitaalisista tietovarannoista.

Kulttuurimatkailun vahvistaminen esimerkiksi maailmanperintökohteita hyödyntämällä on yksi pääministeri Sanna Marinin hallituksen tavoitteista². Kulttuurimatkailun kehittäminen perustuu yhteisesti hyväksyttyyn määritelmään, joka korostaa kulttuurimatkailun kulttuurista ja sosiota- loudellista merkitystä sekä paikallisuuden ja kulttuurien arvostamista.

Vuonna 2019 julkaistussa Suomen matkailustrategiassa painotetaan kestävä kehityksen mukaisen toiminnan tukemista. Museo- ja kulttuuriperintökohteiden sekä kulttuuriympäristöjen nähdään tarjoavan mahdollisuuksia kestävä ja ympärivuotisen kulttuurimatkailun vahvistamiselle ympäri Suomea myös kasvukeskusten ulkopuolella. Kulttuurimatkailussa halutaan panostaa erityisesti teemalliseen kehittämiseen, jonka välineenä mainitaan eurooppalaiset kulttuurireitit.³ Eurooppalainen kulttuurireittitoiminta perustuu Euroopan neuvoston (EN) laajennettuun osittais sopimukseen (*Enlarged Partial Agreement on Cultural Routes*, EPA-sopimus), johon Suomi liittyi vuonna 2018.

Ensimmäiset juhannusjuhlat Seurasaaressa 1958. Kuva: Pekka Kyytinen / Museovirasto

Kestävyysajattelussa on keskeistä luonnon ja kulttuurin välisen yhteyden vahvistaminen. Luonto on jo tunnistettu Suomen erityiseksi vahvuudeksi matkailussa. Yhdistämällä kulttuuriperintösisältöjä luontomatkailuun voidaan rikastaa luonnosta saatavia kokemuksia ja lisätä matkailijoiden kokemia myönteisiä vaikutuksia hyvinvointiinsa. Kulttuuriympäristöissä ja monissa kulttuuriperintökohteissa yhteys luontoon toteutuu saumattomasti. Yhteys voi olla merkittävä kilpailuvaltti myös koronaviruspandemian jälkeisessä tilanteessa, jossa matkailijat arvostavat erityisesti puhdasta luontoa ja tilan tuntua.

¹ Elävän perinnön wikiluettelo. Museovirasto. CC BY 4.0.

² Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019: Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31. Valtioneuvosto, Helsinki, 2019.

³ Yhdessä enemmän – kestävä kasvua ja uudistumista Suomen matkailuun. Suomen matkailustrategia 2019–2028 ja toimenpiteet 2019–2023. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2019:60. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki, 2019.

Kulttuurimatkailu Suomessa

Kulttuurimatkailu on määritelty Suomessa seuraavasti:

"Kulttuurimatkailussa tuotetaan alueellisia ja paikallisia kulttuurin voimavaroja arvostaen matkailutuotteita ja -palveluja paikallisille ja alueen ulkopuolisille ihmisille ja tarjotaan niitä liiketoiminnallisin perustein. Tavoitteena on luoda elämyksiä ja mahdollisuus tutustua näihin kulttuurisiin voimavaroihin, oppia niistä ja osallistua niihin. Näin vahvistetaan ihmisen identiteetin rakentumista sekä oman että muiden kulttuurien ymmärrystä ja arvostusta.

Kuva: Maija Huitu / Museovirasto

Kuva: Päivi Kosonen

Kulttuurimatkailun voimavaroja ovat kaikki ihmisen aikaansaama ja muokkaama: historia, kulttuurimaisemat, rakennettu ympäristö, arkeologiset kohteet, museot, esittävä taide, visuaalinen taide, tapahtumat, käsityö, kieli, maut, perinteet, tavat, arvot, aatteet, elämäntyyli, uskonto, luonteenpiirteet sekä saavutukset tieteessä, taiteessa, teknologiassa ja elinkeinoissa."⁴

Kulttuurimatkailua on edistetty Suomessa pitkäjänteisesti. Työn tulokset näkyvät esimerkiksi merkittävästi lisääntyneessä kulttuurimatkailutarjonnassa. Kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristöjen rooli Suomen kulttuurimatkailussa on keskeinen, mutta niiden ja muiden kulttuuristen voimavarojen näkyvyyttä matkailussa voitaisiin entisestään vahvistaa. Alan osaamisen ja asiantuntijuuden näkyväksi tekeminen tukee yhteistä kehittämistyötä.

⁴ Matkailu ja kulttuurin syke. Kulttuurin matkailullinen tuotteistaminen -toimintaohjelman 2009–2013 loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:6. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki, 2013.

Miksi kulttuuri- perinnön ja matkailun yhteistyöhön kannattaa panostaa?

Olavinlinna. Kuva: Esko Ikonen

Vuoden 2017 kulttuuriperintöön keskittyneessä Eurobarometrissa 68 prosenttia vastaajista arvioi, että kulttuuriperintö voi vaikuttaa heidän lomakohteensa valintaan.⁵ Suomessa vuonna 2017 toteutetussa Kulttuuriperintöbarometrissa neljäsosa vastanneista ilmaisi olevansa valmiita käyttämään rahaa ja aikaa kulttuuriperintömatkailuun.⁶

Esimerkiksi museot ovat viime vuosina osoittaneet vetovoimansa. Ammatillisesti hoidettujen museoiden käyntimäärät ovat kasvaneet ennätyslukemiin. Vuonna 2019 niissä vierailtiin yli 7,6 miljoonaa kertaa, joka on noin kaksi miljoonaa käyntiä enemmän kuin vuonna 2015. Ulkomaisten käyntejä tilastoitiin vuonna 2019 yli 870 000.⁷

⁵ Special Eurobarometer 466: Cultural Heritage.

⁶ Kulttuuriperintöbarometri 2017, Museovirasto ja ympäristöministeriö. CC BY 4.0.

⁷ Museotilasto, Museovirasto. CC BY 4.0.

Kulttuuri ja kulttuuriperintö ovat osa matkailun ekosysteemiä, joka tuottaa suoraan ja välillisesti lähes 10 prosenttia EU:n bruttokansantuotteesta. Euroopan matkailusta jopa 40 prosenttia on kulttuurimatkailua.⁸ Kun lisäksi huomioidaan kulttuuri- ja luovien alojen vaikutus EU:n talouteen⁹, voidaan todeta kulttuurin ja kulttuuriperinnön matkailullisen ja taloudellisen potentiaalin olevan huomattava. Suomessa matkailun arvioidaan vuonna 2018 muodostaneen 2,7 prosenttia bruttokansantuotteesta¹⁰.

Koli ja Pielinen.
Kuva: Volker von Bonin /
Museovirasto

**Euroopan
matkailusta
jopa 40
prosenttia
on kulttuuri-
matkailua.**

Hvitträsk
Kuva: Topi Leikas /
Museovirasto

**OECD arvioi
vuonna 2020
kotimaanmatkailun
muodostavan
75 prosenttia
matkailukulutuksesta
sen jäsenmaissa.**

⁸ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaaliskomitealle ja alueiden komitealle. *Matkailu ja liikenne vuonna 2020 ja sen jälkeen* (COM 2020/550 final).
⁹ Vuoden 2014 arvion mukaan runsaat neljä prosenttia EU:n bruttokansantuotteesta. Ks. *Market Analysis of the Cultural and Creative Sectors in Europe*. Euroopan investointirahasto, 2019.
¹⁰ *Matkailutilinpito*. Business Finlandin verkkosivut.

Sekä ilmastonmuutos että koronapandemian kaltaiset globaalit kriisit asettavat matkailun suurten haasteiden eteen. Haasteet voivat kuitenkin tarjota myös uusia mahdollisuuksia yhä kestävämmän matkailun kehittämiseen. Kansainvälisen matkailun katkoksen aikana on panostettu erityisesti lähimatkailuun, jonka potentiaali on merkittävä: OECD arvioi vuonna 2020 kotimaanmatkailun muodostavan 75 prosenttia matkailukulutuksesta sen jäsenmaissa¹¹. Työ- ja elinkeinoministeriön vuonna 2019 teettämässä selvityksessä kotimaisen kysynnän arvioitiin muodostavan lähes 70 prosenttia Suomen matkailukysynnästä¹². Myös Suomen matkailustrategiassa ennakoidaan, että kotimaanmatkailun merkitys voi kasvaa matkailijoiden ilmasto- ja ympäristötietoisuuden vahvistuessa¹³.

Kulttuuriperintö- ja kulttuurikohteet näkyivät vuonna 2020 vahvasti kotimaanmatkailussa. Esimerkiksi osassa Suomen maailmanperintökohteista kesän kävijämäärät kasvoivat. Matkailijoiden kiinnostus eri puolella maata sijaitseviin kohteisiin voi tuottaa monenlaisia etuja. Paikallisen kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristöjen vastuullinen käyttö matkailussa lisää alueellista elinvoimaa ja auttaa kävijähallinnassa kohteissa, jotka saattavat olla vaarassa kärsiä runsaan matkailun vuoksi. Vastuullisuusnäkökulmasta on tärkeää kehittää matkailutulojen ohjautumista niin, että voidaan huolehtia kulttuuristen voimavarojen arvoista ja vetovoimaisuudesta.

Koronapandemian aiheuttama katkos kansainväliseen matkailuun näkyi myös kulttuuriperintökohteiden käyntimäärissä. Lähi- ja kotimaanmatkailun edistäminen avaa mahdollisuuksia paitsi maakuntien myös todennäköisesti kaupunkiseutujen kulttuuriperintökohteille lähitulevaisuudessa. Suomen matkailustrategian mukaan kotimaanmatkailua voidaan edistää tuotekehityksellä ja markkinoinnilla¹⁴. Paikallisten voimavarojen tunnistaminen, vastuullinen tuotteistaminen ja markkinointi kotimaiselle kävijäkunnalle voi tukea myös kansainvälisen kävijäkunnan tavoittamista pandemian jälkeen.

¹¹ OECD. *OECD Tourism Trends and Policies. Key Findings*. OECD Publishing, Paris, 2020.
¹² WSP Finland Oy. *Selvitys kotimaanmatkailun kehittämistarpeista*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2019:34. Työ- ja elinkeinoministeriö Helsinki, 2019.
¹³ Suomen matkailustrategia, 2019.
¹⁴ Suomen matkailustrategia, 2019.

Kestävä kulttuuri- matkailu vahvistaa kulttuuriperintöä

Yksi YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n tavoitteista koskee työpaikkoja luovan sekä paikallista kulttuuria ja tuotteita edistävän kestävän matkailun edistämistä¹⁵. Kestävä kulttuurimatkailu tarjoaa työhön välineitä. Vastuullisella, verkostomaisiin toimintatapoihin ja paikallisyhteisön vahvaan osallisuuteen perustuvalla matkailun kehittämistyöllä voidaan vahvistaa paikallista kulttuuriperintöä ja edistää sen säilymistä. EU:n kestävää kulttuurimatkailua tarkastelleen avoimen koordinaatiomenetelmän työryhmän raportissa todetaan:

"Kestävä kulttuurimatkailu on kulttuuriperinnön ja matkailutoiminnan integroitua hallintaa yhdessä paikallisen yhteisön kanssa niin, että toiminnasta syntyy sosiaalisia, ekologisia ja taloudellisia hyötyjä kaikille sidosryhmille. Tavoitteena on aineellisen ja aineettoman kulttuuriperinnön suojeleminen ja kestävän matkailun kehittäminen."¹⁶

Kuva: Päivi Kosonen

Suomessa Visit Finland julkaisi vuonna 2019 yhdessä matkailutoimijoiden kanssa laaditut kestävän matkailun periaatteet, joissa korostetaan reilua yhteistyötä, kulttuuriperinnön kunnioittamista, hyvinvoinnin ja tasa-arvon edistämistä, yhteistyötä paikallisyhteisön kanssa, paikallisten palveluiden ja yritysten suosimista sekä luonnon monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja maisemasta huolehtimista.¹⁷ Metsähallituksen luontopalveluilla ja Suomen maailmanperintökohteilla on yhteiset vuonna 2016 julkaistut kestävän matkailun periaatteet, joissa kestävän matkailun edistäminen kiinnittyy muun muassa kohteiden arvojen säilymiseen ja niiden suojelun edistämiseen sekä kohteiden tuottaman hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Periaatteet ohjaavat sekä toimijoiden omaa toimintaa että yhteistyötä kohteissa toimivien yrittäjien kanssa.¹⁸

Kestävässä matkailussa on tärkeää huomioida kaikki neljä kestävyysulottuvuutta: ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen. Esimerkiksi kestävän matkailun mittaamisen malliksi kehitetty vierailukestävyys sisältää kestävyysulottuvuudet. Mallissa tarkastellaan kulttuurisen ja ekologisen lisäksi sosiotaloudellista kestävyyttä, joka korostaa matkailun hyötyjä paikalliselle yhteisölle ja taloudelle.¹⁹

¹⁵ Ks. tavoite 8.9 Kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:ssa. Toimintaohjelmasta suomeksi verkossa.

¹⁶ Sustainable Cultural Tourism. Report of the OMC (Open Method of Coordination) Working Group of Member States' Experts. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2019. Käännös kirjoittajan.

¹⁷ Kestävän matkailun periaatteet. Business Finlandin verkkosivut.

¹⁸ Metsähallitus. Kestävän matkailun periaatteet. Metsähallitus, Vantaa, 2016.

¹⁹ Veijola, Soile & Kyyrö, Kati (toim.). Kestävän matkailun monitieteiset mittarit kulttuuriympäristöissä. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:26. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki, 2020.

Museovirasto kulttuuriperinnön ja matkailun yhteistyö- edellytyksiä vahvistamassa

Kotkan meripäivät 2018. Kuva: Topi Leikas / Museovirasto

Museovirasto koordinoi vuonna 2020 opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamaa hanketta, jonka tavoitteena oli vahvistaa kulttuuriperinnön ja matkailun yhteistyön edellytyksiä. Hankkeen lähtökohtana oli kulttuuriperinnön kestävä käyttö ja hyödyntäminen. Yhteistyön vahvistamisen keinoina nähtiin koordinointi ja hallinnointi, joilla voidaan luoda edellytyksiä alojen välisen verkostomaisen yhteistyön kehkeytymiselle. Hankkeen aikana tavattiin sidosryhmiä ja käytiin yhteistä keskustelua verkostotapaamisissa. Hanketta tuki ohjausryhmä, jonka työhön osallistuivat Museoviraston lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, Business Finland/Visit Finland sekä Metsähallitus.

Kulttuuriperinnön ja matkailun yhteistyön kehittämisessä on kansallisesti korostettu erityisesti monenkeskistä verkostomaista yhteistyötä sekä kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristöjen arvoihin perustuvia kestäviä toimintatapoja. Keskeisiä ohjaavia asiakirjoja ovat ja olivat Museoviraston hankkeen aikana hallitusohjelman lisäksi muun muassa:

- Kansallinen kulttuuriympäristöstrategia (2014) ja sen toimeenpanosuunnitelma (2015)
- Kansallinen maailmanperintöstrategia (2015) ja sen toimeenpanosuunnitelma (2016)
- Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025 (2017)
- Opetus- ja kulttuuriministeriön museopoliittinen ohjelma 2030 (2018)
- Suomen matkailustrategia (2019)
- Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan kestävän kehityksen linjaus (2020)

Arkkitehtuurimatkailun vahvistamiseen liittyviä kirjauksia sisältyy myös vuoden 2021 alussa luovutettuun ehdotukseen uudeksi arkkitehtuuripoliittiseksi ohjelmaksi.

Jäänmurtaja Tarmo, Suomen merimuseo 2018. Kuva: Topi Leikas / Museovirasto

Mahdollisuuksia kulttuuriperinnön ja matkailun yhteistyön tiivistämiseen tarjoavat myös erilaiset kansainväliset toimet ja sopimukset. Museoviraston hankkeessa kiinnitettiin erityistä huomiota Euroopan neuvoston kulttuurireittejä koskevaan laajennettuun osittaissopimukseen (EPA-sopimus), johon myös Suomen matkailustrategia viittaa. EPA-sopimuksesta vastaa Suomessa opetus- ja kulttuuriministeriö. Museovirasto osallistui vuoden 2020 hankkeessa sopimuksen toimeenpanoon asiantuntijaroolissa.

Yhteistyöhön liittyviksi tarpeiksi nousivat hankkeen aikana:

- kulttuuriperinnön ja matkailun alan toimijoiden yhteiset kohtaamiset ja vuoropuhelu
- koordinoitumpi lähestymistapa yhteistyöhön
- alueellinen toiminta
- osaamisen kehittäminen
- yhteiset alustat ja viestintäkanavat, jotka tukevat hyvien käytäntöjen, tiedon ja kokemusten avointa vaihtoa ja jakamista.

Verkostomaista toimintaa toivottiin järjestettävän sekä maakuntarajat ylittäen että alueellisesti. Kulttuuriperinnön alueellisina asiantuntijoina toimivat 32 vastuumuseota. Museovirasto teki alueellisille vastuumuseoille hankkeen aikana kyselyn, jolla kartoitettiin museoiden kokemuksia matkailuyhteistyöstä, niiden näkemyksiä kulttuuriperinnön ja matkailun yhteistyömahdollisuuksista sekä kiinnostusta verkostomaisen kulttuurimatkailuun liittyvän yhteistyön kehittämistä kohtaan. Kyselyyn saatiin vastauksia yhteensä 17 museosta.

Vastaajista lähes kaikki ilmaisivat olevansa kiinnostuneita alueellisesta kulttuurimatkailuun liittyvästä yhteistyöstä. Museoiden erityisenä vahvuutena verkostotyössä pidettiin muun muassa sisältöjä, kulttuuriperintöalan asiantuntijuutta ja osaamista sekä laaja-alaista näkemystä esimerkiksi eettisiin kysymyksiin. Samalla useat vastaajista toivat esiin huolta riittävistä resursseista, jotka nousivat myös merkittävimmäksi yhteistyöhön liittyneeksi haasteeksi tai esteeksi. Mahdolliselta verkostotyöltä toivottiin pitkäjänteisyyttä ja yhteistä suunnitelmallista otetta.

The Tall Ships Races Kotka 2007. Kuva: Erik Tirkkonen / Museovirasto

Luotsikutteri Pitkäpaasi, Suomen merimuseo 2018. Kuva: Topi Leikas / Museovirasto

Alueellista vetovoimaa kulttuurireiteillä

Euroopan neuvoston kulttuurireitit ovat kulttuuriperinnön ja matkailun yhteistyöhankkeita, joille on myönnetty reittisertifikaatti EPA-sopimuksen hallintoneuvostossa. Suomalaisia jäseniä oli vuoden 2020 lopussa mukana viidessä Euroopan neuvoston kulttuurireittiyhdistyksessä.

Kulttuurireittitoiminta kokoaa yhteen kulttuuriperintö-, kulttuuri- ja matkailualan toimijoita sekä niiden sidosryhmiä. Reittitoimijat tekevät hankkeissa yhteistyötä muun muassa tutkimus- ja kehitystyön, eurooppalaisen kulttuuriperinnön edistämisen, nuorisovaihdon, nykykulttuurin ja -taiteen sekä kulttuurimatkailun aloilla. Teemoiltaan reittien tulee edustaa eurooppalaisia arvoja ja kulttuuriperintöä tavalla, joka tarjoaa mahdollisuuksia muun muassa innovatiivisten kulttuurimatkailuhankkeiden ja matkailutuotteiden kehittämiseen.

Euroopan neuvosto arvioi reittitoiminnan vaikutuksia pienten ja keski-suurten yritysten toimintaan ja innovaatiokapasiteettiin yhteistyössä Euroopan komission kanssa vuonna 2011. Tutkimuksessa todettiin, että kulttuurireitteihin liittyvällä kulttuurimatkailulla voi olla piristävä vaikutus pk-yritysten toimintaan erityisesti syrjäisemmillä seuduilla. Tutkimuksen mukaan tarvitaan verkostoitumista, jotta myönteiset vaikutukset voitaisiin hyödyntää.²⁰

Itämeren alueella mahdollisiksi uusiksi kulttuurireittiteemoiksi on tunnistettu merellinen kulttuuriperintö, moderni ja teollinen kulttuuriperintö sekä esi- ja muinaishistoriallinen perintö.²¹ Vedenalainen ja merellinen kulttuuriperintö ovat olleet esillä myös muussa Itämeren alueen kulttuuriperintöyhteistyössä, johon Museovirasto on osallistunut jo useiden vuosien ajan.

Kansainvälisistä sopimuksista etenkin Unescon maailmanperintösopimuksella on vakiintunut yhteys kestävään matkailuun. Myös muut eurooppalaiset ja kansainväliset kulttuuriperintöalan toimet, kuten Euroopan kulttuuriperintötunnus (*European Heritage Label*, EHL) sekä Euroopan neuvoston ja Euroopan unionin yhteinen Kulttuuriympäristöpäivät-ohjelma (*European Heritage Days*, EHD), tarjoavat mahdollisuuksia matkailun kehittämiseen. Esimerkiksi EHD:n matkailullinen merkitys voisi olla huomattavasti nykyistä suurempi.

²⁰ [Impact of European Cultural Routes on SMEs' innovation capacity and competitiveness.](#) Euroopan neuvosto, 2011.

²¹ [Roadmap for the Baltic Sea Region. Heritage protection, cultural tourism and transnational co-operation through the Cultural Routes.](#) Euroopan neuvosto, 2019.

Miten tästä eteenpäin? Ehdotuksia jatkoaskeliksi

Kuva: Ilari Järvinen / Museovirasto

osallistuisi tulevaisuudessa vahvemmin myös muita asiantuntijaorganisaatioita, kuten Museovirasto ja Metsähallitus. Kulttuurimatkailun, kulttuuriperinnön ja luonnon asiantuntijaorganisaatioiden yhteistyöllä voitaisiin lisätä matkailun vaikutusten arviointiin liittyvän osaamisen jakamista, edistää kestävän matkailun periaatteiden jalkauttamista, tukea verkostomaisen yhteistyön kehittymistä sekä vahvistaa kulttuurin, kulttuuriperinnön ja luonnon näkyvyyttä ja yhteyttä kestävässä matkailussa.

Tiedolla johtamisen tueksi kulttuurimatkailua kehittämään voitaisiin koota sidosryhmien edustajista koostuva ryhmä, joka toimisi valtakunnallisen tiedonvaihdon ja yhteistyön kanavana. Koordinoivia organisaatioita ohjaavat ministeriöt osallistuisivat työhön strategisen ohjauksen keinoin.

Hankkeen aikana kehitetty alustava malli edellyttää jatkokehittämistä yhteistyössä työhön osallistuvien organisaatioiden ja sidosryhmien kanssa. Mahdollisten muiden koordinointiin osallistuvien organisaatioiden kartoittaminen voisi olla osa jatkotyötä.

Kehitetään yhteyksiä paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti

Museoviraston hankkeen aikana korostui vahvempien, kestävä matkailua tukevien paikallisten, alueellisten ja valtakunnallisten yhteistyöfoorumien ja verkostojen tarve sekä olemassa olevien verkostojen hyvien käytäntöjen hyödyntäminen. Valtakunnallisen toiminnan ja koordinaation lisäksi tarvitaan paikallista toimintaa ja alueellista yhteistyötä, joka kokoaa yhteen kulttuuriperinnön, kulttuurin ja matkailun alan toimijoita. Erilaisten yhteistyökanavien kehittämistä voitaisiin tukea osana koordinoinnin ja hallinnoinnin jatkokehitystyötä.

Kulttuuri- ja matkailutoimijoiden väliseen yhteistyöhön tarvitaan myös maakuntarajat ylittäviä verkostoja, palvelukokonaisuuksia ja tietoa yhteen kokoavia verkkopalveluita, jotka houkuttelevat matkailijoita tutustumaan paikalliseen kulttuuriperintöön ja kulttuuriympäristöihin.

Helsingin Olympialaiset 1952.
Kuva: Pekka Kyytinen / Museovirasto

Lähteet

Elävän perinnön wikiluettelo. Museovirasto. CC BY 4.0. <https://wiki.aineetonkulttuuriperinto.fi/>

Hakaste, Harri, Havu, Petra, Jutila, Miina, Lehtinen, Heini & Lindroos, Katja (toim.). Kohti kestävää arkkitehtuuria. Ehdotus uudeksi arkkitehtuuripoliittiseksi ohjelmaksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja ympäristöministeriö, 18.12.2020. https://minedu.fi/documents/1410845/55305839/Apoli2020_ohjelmaehdotus.pdf/923e6550-94e7-9dd0-5763-0a484468cb54/Apoli2020_ohjelmaehdotus.pdf/Apoli2020_ohjelmaehdotus.pdf?t=1610524505349. Käytetty viimeksi 20.1.2021.

Impact of European Cultural Routes on SMEs' innovation capacity and competitiveness. Euroopan neuvosto, 2011. <https://rm.coe.int/1680706995>. Käytetty viimeksi 17.11.2020.

Kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030. Toimintaohjelmasta suomeksi osoitteessa <https://kestavakehitys.fi/web/kestava-kehitys/agenda2030/>. Käytetty viimeksi 19.1.2021.

Kestävän matkailun periaatteet. Business Finlandin verkkosivut osoitteessa <https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/matkailun-edistaminen/vastuullisuus/kestavan-matkailun-periaatteet>. Käytetty viimeksi 19.11.2020.

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Matkailu ja liikenne vuonna 2020 ja sen jälkeen (COM 2020/550 final). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX:52020DC0550>

Kulttuuriperintöbarometri 2017, Museovirasto ja ympäristöministeriö. CC BY 4.0. <https://www.museovirasto.fi/uploads/Arkisto-ja-kokoelmapalvelut/Julkaisut/Kulttuuri-perintobarometri2017.pdf>. Käytetty viimeksi 17.11.2020.

Kulttuuriympäristö yhteisenä voimavarana. Kulttuuriympäristöstrategian toimeenpanosuunnitelma 2014-2020. Ympäristöministeriö, Helsinki, 2015. <http://hdl.handle.net/10138/155049>

Kulttuuriympäristöstrategia 2014-2020. Valtioneuvoston periaatepäätös 20.3.2014. Opetus- ja kulttuuriministeriö & ympäristöministeriö, Helsinki, 2014. <http://hdl.handle.net/10138/43197>

Market Analysis of the Cultural and Creative Sectors in Europe. Euroopan investointirahasto, 2019. <https://keanet.eu/wp-content/uploads/ccs-market-analysis-europe-KEA-March2019.pdf>. Käytetty viimeksi 17.11.2020.

Matkailu ja kulttuurin syke. Kulttuurin matkailullinen tuotteistaminen -toimintaohjelman 2009–2013 loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:6. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki, 2013. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-203-6>

Matkailutilinpito. Business Finlandin verkkosivut osoitteessa <https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/matkailun-edistaminen/tutkimukset-ja-tilastot/matkailutilinpito>. Käytetty viimeksi 17.11.2020.

Mattila, Mirva (toim.). Mahdollisuuksien museo. Opetus- ja kulttuuriministeriön museopoliittinen ohjelma 2030. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:11. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki, 2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-557-0>

Metsähallitus. Kestävän matkailun periaatteet. Metsähallitus, Vantaa, 2016. <https://julkaisut.metsa.fi/julkaisut/show/2233>. Käytetty viimeksi 17.11.2020.

Museotilasto. Museovirasto. CC BY 4.0. <https://www.museotilasto.fi/>

OECD. OECD Tourism Trends and Policies. Key Findings. OECD Publishing, Pariisi, 2020. <https://www.oecd.org/cfe/tourism/2020-Tourism-Brochure.pdf>. Käytetty viimeksi 17.11.2020.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan kestävä kehityksen linjaus. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:9. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki, 2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-704-8>

Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripoliitiikan strategia 2025. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:20. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki, 2017. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-466-5>

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019: Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31. Valtioneuvosto, Helsinki, 2019. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-808-3>

Roadmap for the Baltic Sea Region. Heritage protection, cultural tourism and transnational co-operation through the Cultural Routes. Euroopan neuvosto, 2019. <https://rm.coe.int/168093415b>. Käytetty viimeksi 17.11.2020.

Special Eurobarometer 466: Cultural Heritage. https://europa.eu/cultural-heritage/toolkits/special-eurobarometer-europeans-and-cultural-heritage_en.html. Käytetty viimeksi 17.11.2020.

Sustainable Cultural Tourism. Report of the OMC (Open Method of Coordination) Working Group of Member States' Experts. Publications Office of the European Union, Luxemburg, 2019. <https://op.europa.eu/s/o/Hhs>

Veijola, Soile & Kyyrö, Kati (toim.). Kestävän matkailun monitieteiset mittarit kulttuuriympäristöissä. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:26. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki, 2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-934-9>

WSP Finland Oy. Selvitys kotimaanmatkailun kehittämistarpeista. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2019:34. Työ- ja elinkeinoministeriö Helsinki, 2019. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-430-3>

Yhdessä enemmän – kestävä kasvua ja uudistumista Suomen matkailuun. Suomen matkailustrategia 2019–2028 ja toimenpiteet 2019–2023. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2019:60. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki, 2019. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-472-3>

Yhteinen perintömme – Vårt gemensamma arv: Kansallinen maailmanperintöstrategia - Nationell världsarvsstrategi 2015–2025. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2015:14. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki, 2015. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-354-5>

Yhteistä perintöämme vaalien – Vi värnar om vårt gemensamma arv. Kansallisen maailmanperintöstrategian toimeenpanosuunnitelma vuoteen 2025 – Verkställighetsplanen för den nationella världsarvsstrategin fram till år 2025. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:43. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki, 2016. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-439-9>

